

Structuurvisie Robuuste Verbinding De Beerze

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

1 december 2008 / rapportnummer 2158-32

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

De provincie Noord-Brabant heeft het voornemen de “Robuuste ecologische verbinding De Beerze” te realiseren. De provincie Noord-Brabant werkt hierin samen met de betrokken gemeenten (Bergeijk, Bladel, Boxtel, Eersel, Haaren, Oirschot, Oisterwijk, Sing-Michielsgestel en Vught), vier reconstructiecommissies (Boven Dommel, Maas & Meierij, Meierij, Beerze-Reusel), Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Hiervoor wordt een structuurvisie opgesteld. Daarbij wordt een plan-milieu-effectrapportage (m.e.r.)-procedure doorlopen. Bevoegd gezag bij deze procedure zijn gedeputeerde staten van de provincie Noord-Brabant.

Robuuste verbindingszones zijn grootschalige verbindingen tussen natuurgebieden die dienen om de biodiversiteit op landelijke, regionale en/of lokale schaal te behouden en daarmee de ecologische hoofdstructuur (EHS) als geheel goed te laten functioneren. De realisatie van een robuuste verbindingszone langs de Beerze levert een bijdrage aan de uitvoering van dit natuurbeleid. Van het voornemen worden dan ook in hoofdzaak positieve effecten verwacht op natuur. Voor andere milieuaspecten kunnen echter wel negatieve effecten optreden. De toegevoegde waarde van plan-m.e.r. kan liggen in het mitigeren van deze negatieve effecten door evaluerend te ontwerpen en door te onderzoeken in hoeverre alternatieven onderling verschillen in hun mate van doelbereik.

De volgende punten beschouwt de Commissie voor de m.e.r. (de Commissie)¹ als hoofdpunten voor het op te stellen plan-milieu-effectrapport (MER). Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het niet op onderstaande punten in gaat:

- de ambities ten aanzien van de robuuste verbindingszone (RVZ). Geef aan in welke natuurdoelen dit vertaald wordt. Ga in op wat de uitwerking specifiek voor deze regio inhoudt;
- een landschapsecologische systeembeschrijving met daaruit volgend de mogelijkheden voor natuurontwikkeling in de verschillende beekdalelementen en -delen. Ga in op de inrichting en de beheeropgave. Onderbouw de mogelijke significante gevolgen van het voornemen op de Natura 2000-gebieden ‘Kampina & Oisterwijkse Vennen’ en ‘Kempenland-West’;
- de relatie met de wateropgaven voor de Beerze;
- een beschrijving van de wijze waarop cultuurhistorische waarden kunnen worden behouden, versterkt of gebruikt bij de realisering van de RVZ;
- een zelfstandig leesbare samenvatting, met bijpassend kaart- en beeldmateriaal (voorzien van duidelijke schaal en legenda).

De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie reikwijdte en detailniveau (notitie R&D). Dat wil zeggen dat dit advies niet zelfstandig leesbaar is, maar in combinatie met de notitie R&D moet worden gelezen.

¹ Voor informatie over de m.e.r.-procedure, de rol van de Commissie, samenstelling van de werkgroep en een overzicht van de door de initiatiefnemer aangeleverde stukken wordt verwezen naar bijlage 1. In bijlage 2 is een overzicht van de zienswijzen opgenomen.

2. ACHTERGROND, DOELEN, BELEIDSKADER EN BESLUITEN

2.1 Achtergrond en doelen

Geef in het MER de randvoorwaarden aan die vanuit de Nota Ruimte aan deze robuuste verbindingzone gesteld worden. Ga daarbij in op het ambitieniveau en op de te ontwikkelen ecosysteemtypen. Maak inzichtelijk of en op welke wijze deze ecosysteemtypen met elkaar onder de meer specifiek Brabantse omstandigheden verenigbaar zijn. Doe dit op basis van historische, actuele en potentiële waarden en structuren van het gebied. Ga in op de afwegingen en keuzes die daarbij gemaakt zijn en/of (kunnen) worden.

Evaluatie lopende projecten

In het licht van de gewenste ontwikkeling van de robuuste verbindingzone de Beerze adviseert de Commissie te evalueren hoe en in welke mate lopende projecten in het kader van natuurontwikkeling en waterhuishouding langs de Beerze een bijdrage (kunnen) leveren aan de robuuste verbindingzone.

Landschapsecologische systeemanalyse

De kans dat beoogde natuurontwikkeling ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd is, naast beheer en inrichtingsmaatregelen, afhankelijk van de landschapsecologische en hydrologische context. Geef daarom in het MER een landschapsecologische systeembeschrijving. Ga daarbij in op de verschillende beekdalelementen en of -delen. Differentieer daarbij naar de oorsprong, bovenloop, middenloop en de benedenloop. Geef inzicht in de onderscheidende factoren zoals bodemsamenstelling (veen, zand, leem, mate van fosfaatverzadiging), grondwaterregime, infiltratie en kwel(intensiteit) en grondwatersamenstelling, inundatiefrequentie en -duur en kwaliteit van het oppervlaktewater. Geef ook inzicht in de ruimtelijk verspreiding van deze factoren, de onderlinge ruimtelijke en functionele samenhang. Betrek daarin ook de (daarmee samenhangende) verspreiding van planten, plantengemeenschappen en diersoorten.

2.2 Wettelijk- en beleidskader

In de notitie R&D wordt niet ingegaan op het beleidskader. Beschrijf in het MER de relevante randvoorwaarden voortkomend uit beleidskaders en wet- en regelgeving. Geef aan wat de gevolgen voor (onderdelen van) de beleidsvoornemens zijn. Denk *onder andere* aan de volgende wettelijke en beleidskaders:

- Natuurbeschermingswet 1998 (Natura 2000);
- (provinciaal) beleid ten aanzien van de EHS;
- (provinciaal) beleid en regelgeving ten aanzien van landschap, cultuurhistorie en archeologie;²
- Nationaal Bestuursakkoord Water en de Kaderrichtlijn Water en de doorwerking hiervan in het provinciaal (ontwerp)Waterhuishoudingsplan en het (ontwerp)Waterbeheersplan van Waterschap de Dommel.

² Denk hierbij aan de Nota Ruimte, Nota Belvédère en de Monumentenwet, Indicatieve Kaart Archeologische Waarden.

2.3 Te nemen besluiten

Geef aan hoe zal worden aangesloten bij reeds lopende (plan)m.e.r.-procedures. Ga in op de samenhang met de besluitvorming van andere projecten rondom de Beerze, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen concrete ontwikkelingen en binnen afzienbare tijd te verwachten besluitvorming.³ Bespreek de relatie met relevante lopende projecten in het kader van natuurontwikkeling en waterbeleid en geef daarbij de samenhang met het voornemen.

Bespreek de consequenties van dit MER voor de vervolgbesluitvorming in de vorm van randvoorwaarden, uitgangspunten en/of onderzoekopgaven.

3. REFERENTIE EN ALTERNATIEVEN

3.1 Referentie

In de notitie R&D wordt summier de referentiesituatie beschreven. De Commissie adviseert om de referentiesituatie op te splitsen in twee onderdelen. Eén onderdeel waarbij wordt uitgegaan van de huidige situatie plus de autonome ontwikkeling. Hieronder vallen nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten of die in een vergeand stadium van de besluitvorming zitten, zoals de volledige realisatie van een ecologische verbindingszone langs de Beerze als onderdeel van de EHS, maar exclusief de voorgenomen robuuste verbindingszone. Hierdoor ontstaat een duidelijk beeld van de toegevoegde waarde van de robuuste verbindingszone ten opzichte van de ecologische verbindingszone. En één onderdeel waarin van de huidige situatie in het gebied wordt uitgegaan, met alleen de gerealiseerde of in uitvoering zijnde delen van de EHS. Hierdoor ontstaat een duidelijker beeld van de toegevoegde waarde van alle nieuwe natuur ten opzichte van de huidige situatie.

3.2 Alternatieven

Beschrijf in het MER de alternatieven en ga in op de verschillen tussen de twee alternatieven “Clustering” en “Verweving”. Geef tevens de samenhang tussen de drie thema’s (De Beerze bruist, leeft, werkt), de alternatieven (clustering en verweving) en de eenheden (dorpen aan de beek, natuurflank, breed natuurdal). Ga in op hoe de thema’s en eenheden doorwerken in de alternatieven.

Benut de landschapsecologische systeemanalyse (zie § 2.1 van dit advies) bij de ontwikkeling en de te maken keuzes bij de alternatieven.

4. BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN

Beschrijf de gevolgen van de alternatieven in relatie tot de gestelde doelen. Ga in op de mate van doelbereik en de verschillen tussen de alternatieven daarbij. Hoewel van dit voornemen in hoofdzaak positieve effecten verwacht worden op natuur treden er bij de realisatie en het beheer van het voornemen mogelijk ook negatieve milieugevolgen op. Zo kan bijvoorbeeld vernatting lei-

³ Beide zijn ook relevant voor autonome ontwikkeling.

den tot eutrofiëring of kan gewenst (verschralings)beheer leiden tot negatieve effecten op bepaalde dierpopulaties. Beschrijf deze gevolgen en maak, waar relevant, onderscheid tussen de aanlegfase (inrichting) en de gebruiksfase (beheer). Volg bij de effectbeschrijving, indien relevant, een kwantitatieve benadering. Besteed expliciet aandacht aan cumulatie van effecten. Het gaat hierbij niet alleen om het optellen van verschillende milieueffecten van het voornemen zelf, maar ook om het beoordelen van de stapeling met effecten van andere ontwikkelingen en activiteiten in de omgeving.

4.1 Natuur

Geef op kaart de natuurgebieden aan die door de robuuste verbindingzone verbonden gaan worden. Maak daarbij inzichtelijk hoe de verschillende gebieden apart en in samenhang met elkaar, landschapsecologisch functioneren. Betrek daarbij de landschapsecologische systeembeschrijving van het gebied (zie §2.1 van dit advies).

Gebiedsbescherming

Het gebied rondom de Beerze is aangewezen als EHS. De Natura 2000-gebieden 'Kampina & Oisterwijkse Vennen' en 'Kempenland-West' liggen tevens in het plangebied. Verken of het voornemen mogelijk significant negatieve gevolgen kan hebben in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen van deze Natura 2000-gebieden. Neem de uitkomsten van deze verkenning op in het MER.

Indien significant negatieve gevolgen voor kwalificerende soorten en habitats niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, moet een passende beoordeling uitgevoerd worden, passend bij het detailniveau van de besluitvorming. Wanneer een passende beoordeling nodig is, moet deze worden opgenomen in het MER.

Vermeld de (provinciale) toetsingskaders voor de bescherming van de overige gebieden, zoals de EHS-gebieden. Geef aan in hoeverre de beoogde natuurdoelen (in termen van natuurdoeltypen⁴ en doelsoorten) positief of negatief beïnvloed worden.

Soortenbescherming

De Commissie adviseert in het kader van dit plan-MER een *quick scan* (bijvoorbeeld op basis van bestaande informatie) uit te voeren op de doelsoorten van het natuurbeleid, op een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten, en in de Flora- en faunawet genoemde soorten, om zo na te gaan welke knelpunten kunnen optreden en hoe die opgelost kunnen worden.⁵ Aan de hand van deze verkenning kunnen aanbevelingen worden geformuleerd voor het omgaan met beschermde soorten bij de uitwerking van de beleidsvoornemens in concrete projecten.

⁴ In het kader van het nieuwe Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer wordt de indeling in natuurdoeltypen vervangen door een indeling in natuurtypen, onderverdeeld in beheertypen.

⁵ De exacte informatie die nodig is om een eventuele ontheffing te krijgen voor specifieke activiteiten op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet kan beter in een later stadium (bijvoorbeeld bij het vaststellen van het bestemmingsplan) worden verzameld, omdat de gegevens dan exacter en zo actueel mogelijk kunnen zijn.

4.2 Landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie)

Beschrijf de effecten van het voornemen op landschap en cultuurhistorie. Het landschap hangt in dit gebied sterk samen met het historische landgebruik en het watersysteem. Een cultuurhistorisch fenomeen van belang voor natuurontwikkeling is bevoeiing. De beoogde ontwikkeling zal het huidige landschap dat in belangrijke mate zijn vorm heeft gekregen door landinrichting in de tweede helft van de vorige eeuw, opnieuw (ingrijpend) wijzigen en kan mogelijk historische elementen herstellen.

Ontwikkel een toetsingskader waarmee de invloed van nieuwe ontwikkelingen op het landschap kan worden beoordeeld. Een zinvol hulpmiddel daarbij is het in beeld brengen van de waarde⁶ van de landschappelijke structuren. Doe dit bijvoorbeeld aan de hand van de volgende criteria:

- de afleesbaarheid (visuele waarde) van elementen van stadia in de ontstaansgeschiedenis van het cultuurhistorische landschap van voor de moderne landinrichting, de samenhang tussen kenmerken als openheid of beslotenheid en zichtrelaties;
- de kenmerkende elementen, de samenhang tussen (nog waarneembare) historische en actuele elementen en patronen én reliëf/vorm en landgebruik (bv. hoge zandrug – es – in gebruik als akker);
- de (regionale of landelijke) zeldzaamheid en gaafheid van het landschapstype. Ga daarbij in op de verscheidenheid aan beekdalelementen als oorsprong, bovenloop, middenloop en benedenloop en de gebiedsspecifieke kenmerken daarvan en de variatie daarbinnen;
- de kwaliteit, zeldzaamheid, ensemblewaarde, representativiteit en beleevingswaarde van archeologische monumenten.

Geef aan de hand van het toetsingskader hoe nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld een ander waterbeheer, van (positieve of negatieve) invloed kunnen zijn op de identiteit van het landschap.

4.3 Bodem en water

Beschrijf in het MER de mogelijke effecten op de bodemkwaliteit, geomorfologie en oppervlakte- en grondwaterwater (kwantiteit en kwaliteit). Beschrijf op welke wijze negatieve effecten voorkomen kunnen worden en positieve effecten kunnen worden versterkt door locatiekeuze en begrenzing.

Beschrijf niet alleen het mogelijke effect van de activiteiten op het watersysteem ter plaatse, maar ga nadrukkelijk ook in op het mogelijke effect van de activiteiten op de onderlinge ruimtelijke interacties in het watersysteem.⁷

⁶ Voor de effectbepaling wijst de Commissie er op dat het niet zo is dat meer ruimtebeslag per definitie gelijk is aan meer (negatief of positief) effect. De waardering van de ingreep wordt mede bepaald door de waarde van het gebied, de gevoeligheid en de kansrijkdom van het landschapstype voor de ingreep. Er zijn waarden waarbij een beperkte aantasting tot een volledig verlies van de waarde leidt, zoals bij aardkundige waarden die hun belang ontleen aan de gaafheid van de vorm in het landschap. Anderzijds zijn er waarden die eenvoudig kunnen worden ontwikkeld/hersteld als de (hydrologische) randvoorwaarden goed zijn. In beekdalelementen waar in principe kwel is met een hoge kwelintensiteit en met schoon kalkrijk water, kunnen door gerichte inrichtingmaatregelen binnen een decennium schraallanden worden ontwikkeld. Natte infiltratiegebieden met leem ondiep in de bodem kenmerken zich bijv door een dun fosfaatprofiel, zodat afgraven van de bouwvoor snel leidt tot de ontwikkeling van heide in plaats van een Pitrusvegetatie.

⁷ De Commissie adviseert bij de effectbeoordeling het regionale (grond)watermodel te gebruiken.

Bespreek de relatie tussen water- en natuurbeleid, bijvoorbeeld in hoeverre waterbeleid bijdraagt aan bestrijding van verdroging van natuurgebieden. Ga ook in op het Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) en de relatie met de doelen en maatregelen uit Kaderrichtlijn water. Geef aan hoe deze laatste samenhangen met de realisatie van de robuuste verbindingzone.

4.4 Woon- en leefmilieu

Milieuaspecten die bij de beoordeling van de effecten op de kwaliteit van het woon- en leefmilieu een rol kunnen spelen zijn bijvoorbeeld: recreatie, overstromingsrisico en hinder door verandering in grondwaterstanden. Het detailniveau van de uitwerking van deze milieuaspecten kan per thema verschillen en moet aansluiten bij de aard en omvang van de planonderdelen in de structuurvisie.

5. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'samenvatting' en 'leemten in milieu-informatie' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Vorm en presentatie

Gebruik in het plan-MER recent kaartmateriaal (met legenda), dat de teksten inzichtelijk maakt en verduidelijkt. Neem in ieder geval (overzichts)kaarten op met de ligging van:

- de Natura 2000-gebieden, EHS en overige natuur in en nabij het plangebied;
- de landschapsecologische systemen en de gebieden waar natuurontwikkelingskansen liggen;
- de gebieden met hoge landschappelijke en cultuurhistorische waarde;
- de locatie(alternatieven) van de beleidsvoornemens.

Neem in ieder geval één kaart op met daarop aangegeven alle gebruikte topografische aanduidingen.

5.2 Evaluatie

Het is aanbevelenswaardig om in het MER een aanzet te geven tot een evaluatieprogramma. Leg hierin een verband tussen de bevindingen in dit MER (inclusief de geconstateerde leemten in kennis en onzekerheden) en de vervolgbesluitvorming.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant

Besluit: het opstellen van een structuurvisie

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C9

Activiteit: realisatie van de robuuste verbindingzone de Beerze

Betrokken documenten:

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurele gegevens:

advies aanvraag: 16 september 2008

advies reikwijdte en detailniveau: 1 december 2008

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de notitie reikwijdte en detailniveau als uitgangspunt

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. G.B. Dekker

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

dr. F.H. Everts

ir. C.T. Smit (secretaris)

ir. R.F. de Vries

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Structuurvisie Robuuste Verbinding De Beerze

De provincie Noord-Brabant heeft het voornemen de “Robuuste ecologische verbinding De Beerze” te realiseren. De provincie Noord-Brabant werkt hierin samen met de betrokken gemeenten (Bergeijk, Bladel, Boxtel, Eersel, Haaren, Oirschot, Oisterwijk, Sing-Michielsgestel en Vught), reconstructiecommissies (Boven Dommel, Maas & Meierij, Meierij, Beerze-Reusel), Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Er wordt een structuurvisie opgesteld, met daarbij een plan-milieueffectrapport.

ISBN: 978-90-421-2560-5